

Referència bibliogràfica:

Menéndez i Pablo, F. Xavier (2012). “L’Hospitalet durant la Guerra del Francès”. Dins: DD.AA. *Patrimoni, història local i didàctica. Homenatge a Jaume Codina. Actes de les VI Jornades del Patrimoni del Baix Llobregat*, Sant Feliu de Llobregat: Consell Comarcal del Baix Llobregat i Edicions del Llobregat, 2012. Pàg. 270-284. [ISBN: 978-84-938801-6-3].

P
B
LI

L’HOSPITALET DURANT LA GUERRA DEL FRANCÈS

F. Xavier Menéndez i Pablo
Ajuntament de l’Hospitalet

El Museu de l’Hospitalet Casa Espanya Espai d’Història va programar, d’octubre del 2010 a febrer de 2011, l’Exposició Itinerant “Les batalles del Bruc i la guerra del Francès 1808-1814 al Baix Llobregat”, produïda pel Centre d’Estudis del Baix Llobregat. Per complementar la mostra, el Museu i l’Arxiu municipals van aportar materials i documents originals d’aquest fet històric relacionats amb el nostre municipi i van aportar un relat propi de l’esdeveniment a la nostra ciutat. El Museu també va programar una conferència sobre l’Hospitalet durant la guerra del Francès.

A partir dels articles publicats per Francesc Marcé i Sanabra sobre l’Hospitalet i la Guerra del Francès, publicats al Butlletí d’Informació Municipal els anys 1964-1967 (Marcé, 1964-67), i dels fons de l’Arxiu Municipal, vam reconstruir, per a l’exposició, els principals fets de la Guerra del Francès a la nostra ciutat, que ara resumim en aquesta comunicació.

Durant la nostra recerca vam poder constatar que els esdeveniments succeïts a l’Hospitalet –tot i no estar inclosos a l’exposició esmentada, ni al magnífic catàleg de la mostra, a cura de Conxita Solans Roda, ja que no inclou específicament el territori de l’Hospitalet al relat– coincideixen bàsicament amb el context històric i social que l’exposició i catàleg esmentats reflecteixen per a la globalitat de la comarca. La proximitat de l’Hospitalet amb Barcelona encara va fer més aguda l’afectació severa del seu terme com a camp de batalla entre els dos bàndols. Els pagesos de l’Hospitalet van patir la pressió, tant del (encara no) General Manso –que va actuar en terres de l’Hospitalet– com per part de l’ocupant

francès, que considerava l'Hospitalet com a camp de Barcelona, la gran capital dels francesos durant tota l'ocupació.

L'Hospitalet, assetjada pels dos bàndols a la Guerra del Francès

Com hem dit, el terme de Sant Eulàlia de Provençana (i el seu nucli principal, l'Hospitalet) fou, durant la Guerra del Francès, escenari de nombroses escaramusses bèl·liques entre les tropes franceses i escamots de resistents catalans, mentre la població era durament rapinyada per les contribucions de guerra, en metàl·lic i en espècie, exigides pels dos exèrcits.

L'Hospitalet estava travessat per dues importants carreteres que comunicaven la Barcelona ocupada pels francesos (seu del comandament napoleònic a Catalunya) i el Riu Llobregat, que sovint feia de frontera, ja que des de la riba dreta del riu operaven, des de Martorell i Sant Boi, les guerrilles, miquelets i sometents catalans liderats pel cèlebre (futur) General Josep Manso (posteriorment Comte del Llobregat), sota el comandament de la Junta Superior del Principat de Catalunya.

Per tant l'Hospitalet va estar, durant tota la guerra, al centre d'un territori que sovint era "de ningú", o més exactament, de tots dos bàndols, ja que per més que nominalment estigués sota control francès (com tota la rodalia de Barcelona), era lloc de pas i d'aprovisionament d'uns i altres: dels guerrillers procedents del Llobregat que atacaven els forts de Sant Pere Màrtir o de la Creu Coberta, i àdhuc Barcelona, i de les forces napoleòniques que maniobraven o contraatacaven, des de Barcelona o Sant Feliu (des d'on intentaven dominar la riba esquerra del riu amb el control del pont de Molins de Rei), saquejant i destruint masos, pobles i esglésies.

Els regidors i pagesos de l'Hospitalet foren obligats a allotjar i alimentar tropes i cavalls i a subministrar farratge, palla, bestiar, pa, gra, fruites i verdures a les tropes invasores, i van haver de suportar atrocitats, pillatges i assassinats. Els hospitalencs, tot i el seu previsible sentiment antifrancès, van haver de fer prudents equilibris perquè el seu terme també era objecte de saqueig per part dels insurgents, que els exigien igualment queviures, espartenyets, contribucions econòmiques i homes de lleva. Els dos exèrcits pressionaven i amenaçaven els camperols hospitalencs sense que poguessin materialment aconseguir amb el proveïment exigint, tot arriscant-se a greus represàlies, si ho feien, per part de l'altre bàndol.

Barcelona va estar en poder dels francesos durant tota la guerra (de 1808 a 1814). Després dels fracassats setges de Barcelona de finals de 1808, es consolida el domini francès al país. Girona capitula el desembre de 1809, Lleida cau el maig de 1810, i Tarragona, el juny de 1811. Tot i el teòric control francès del territori, l'Hospitalet, camp de batalla permanent per les incursions guerrilleres, s'empobreix ràpidament per les espoliacions dels dos bàndols i els estralls de la guerra. Quan a mitjan 1811 es poden reprendre les activitats a les masies, els camps estan sense conrear. La població, exhausta, coneix la fam i ha de fer front a l'escassetat, el desdoblament, la misèria, les malalties, l'especulació i l'alça de preus. El període que va de mitjan 1811 a mitjan 1812 es coneix com l'"any de la fam". La situació va millorar gràcies a la bona collita de 1812. Tot i això, l'Hospitalet continua sent extorquida pels dos exèrcits fins a la fi de la guerra. Quan finalment a principi de 1814 les tropes hispanoangleses ocupen el Pla de Barcelona, alliberen l'Hospitalet, i posteriorment –a l'abril– Barcelona, el territori de l'Hospitalet presenta una situació econòmica i humana desastrosa, amb un poblament que passà de 1.633 habitants el 1787 a només 867 el 1818.

Alguns fets de guerra documentats a l'Hospitalet¹

25 de febrer de 1808. Una columna francesa surt de Barcelona i es desplega per la rodalia, buscant provisions i allotjament, i es presenta a l'Hospitalet. Comença l'ocupació. Es paralitzen les obres del nou altar de l'església parroquial

Juny de 1808

Comença la insurrecció a Catalunya (1 de juny), amb èxits inicials (victòries del Bruc, 6 i 14 de juny). El dia 9 veïns d'Esplugues eliminen una patrulla francesa, i l'endemà els francesos maten en represàlia diversos pagesos d'Esplugues, inclòs el masover de Pubilla Casas.

Sabem que l'edifici de *Pubilla Casas*, a l'Hospitalet, va ser seu de tropes franceses i va ser objecte de combats, saquejos i destruccions, restant abandonada gran part de la guerra. Als anys trenta del segle XX es podien observar a la cuina una inscripció i dibuixos de soldats d'un regiment francès, així com centenars d'impactes de bala a les golfes. També es localitzaren enterraments de soldats d'ambdós bàndols al jardí, amb restes d'uniformes i botons que els identificaven com a tals (Puig Gairalt, 1932; Jordà, 1996)

Novembre-desembre de 1808

Barcelona és assetjada per tropes regulars espanyoles fidels a Ferran VII. Inicialment desallotgen de francesos l'Hospitalet i rodalia però no poden traspasar les muralles. Són rebutjades i es retiren fins a Sant Boi. El dia 26 de novembre tornen a atacar Barcelona. Ocupen fugaçment el fort francès de Sant Pere Màrtir, però l'arribada de reforços francesos obliga l'exèrcit atacant a aixecar el setge i a retirar-se, derrotat. Durant aquests dos setges, l'Hospitalet resulta

¹ Mercé i Sanabra, Francesc (1964-67)

durament castigat per l'artilleria, els moviments de tropes i els saqueigs

Coneixem un episodi relacionat amb aquest moment. El 15 de desembre un grup de voluntaris manats pel Tinent Coronel Josep Mateu, que s'havien fet forts a ca n'Alós (masia de santa Eulàlia), van haver de fer cap a la Casa de la Torrassa, situada a poca distància, que estava sent atacada pels francesos. Després d'un combat de tres hores, els francesos van ser foragitats.

17 de desembre de 1808

Els francesos saquegen l'ermita de Bellvitge. Ho tornen a fer el 19 de març de 1809. El desembre de 1810 el rector tapia la porta de l'ermita, que es reobre a finals de l'estiu de 1811. La processó anual no es torna a reprendre fins el 1815.

6 de maig de 1809

El Tinent Manso, amb 80 homes, para una emboscada al camí ral (prop de Torrent Gornal?) a una patrulla francesa de 50 genets i 50 infants. En mata tres i fa 34 presoners. També confisca el carruatge del general Duhesme. La columna de represàlia que surt de Barcelona, en no trobar Manso, para a l'Hospitalet i deté Mossèn Miquel Pou, rector de la parròquia, que per poc no és afusellat. En aquest mes es desarticula un complot antifrancès a Barcelona, mentre Girona resisteix el setge. La pèrdua del luxós carruatge del comandant francès de Catalunya, Duhesme, a mans dels revoltats va ser un episodi molt difós i famós en aquell moment, i suposà un cop dur al prestigi napoleònic.

3 de Juny de 1809

El ja capità Manso passa per l'Hospitalet i amb 30 homes sorprèn el fort francès de Sant Pere Màrtir i s'endu 25 presoners. El 8 de juny

ataca la Creu Coberta, i el 9, una patrulla. Manso, procedent de Martorell o Sant Boi, passava forçosament per l'Hospitalet per perpetrar els seus atacs.

12 d'agost de 1809

Els francesos detenen a Cal Duran (un mas de la Marina de l'Hospitalet) deu pagesos mentre recollen blat, i els executen a Cornellà, acusats de matar set soldats, que havien estat abatuts per miquelets el 9 d'agost.

Octubre i desembre de 1810

Noves accions de Manso per l'Hospitalet.

Juliol de 1811

Apareixen quatre francesos penjats a la carretera de Collblanc, prop de can Rigal. Tot apunta a una acció de Manso, com a represàlia pel penjament de quatre insurrectes de Pallejà a Molins.

1812

El coronel Manso i altres autoritats de la Junta exigeixen per escrit, en diverses ocasions, contribucions de guerra al batlle de l'Hospitalet. Les autoritats de l'Hospitalet exposen per escrit la seva situació i demanen a la Junta ser exonerats.

Novembre de 1812

Dos soldats francesos s'ofeguen al Torrent Gornal i són enterrats al cementiri parroquial.

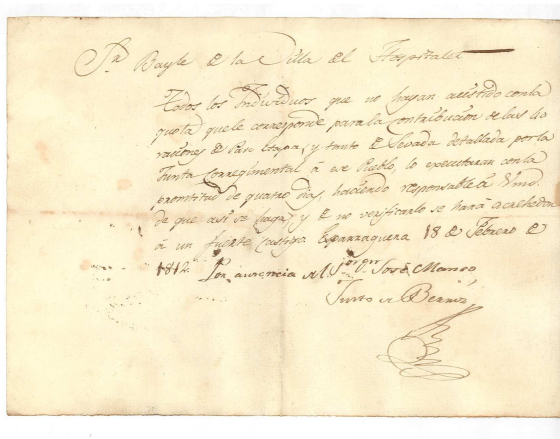
Bibliografia

JORDÀ I CAPDEVILA, Josep M. *Collblanc i la parròquia de Sant Ramon Nonat*. 1996.

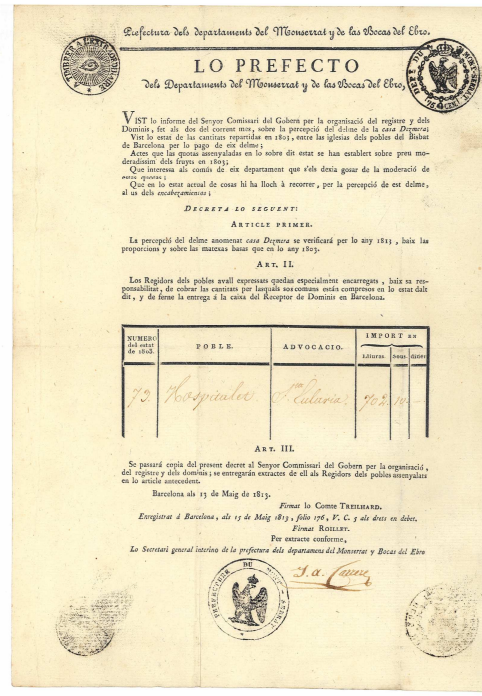
MARCÉ I SANABRA, Francesc. "Hospitalet y la Guerra de la Independencia". *Boletín de Información Municipal*. Ayuntamiento de Hospitalet. Num. 41-56. 1964-67 (diversos articles)

PUIG-GAIRALT, Ramon. "La casa pairal 'Ca la Pubilla Cases'. Un bell exemplar d'arquitectura catalana". *Arquitectura i Urbanisme*. Publicació de l'Associació d'arquitectes de Catalunya. Núm. 2, març de 1932.

3. Document 18.2.1812 Arxiu Municipal L'H
Ordre de l'assistent de Josep Manso, datada el 18 de febrer de 1812 i redactada en castellà, en la qual s'amenaça amb represàlies a qui no liuri en quatre dies la contribució deguda de pa i ordi.
Arxiu Municipal de l'Hospitalet, Fons Municipal Correspondència 1812

4. Document 13.5.1813 Arxiu Municipal L'H
Ordre en català de la prefectura de govern francesa, datada el 13 de maig de 1813, per la qual es demana a l'Ajuntament de l'Hospitalet que recapti la part corresponent al delme eclesiàstic sobre les cases i el lliuri a l'autoritat ocupant a Barcelona.

5. Pubilla Casas. Foto Aj. L'H
Façana de la Pubilla Casas, immoble catalogat de l'Hospitalet, del segle XVIII, que va ser objecte de diverses escaramusses bèl·liques durant la Guerra del Francès. Actualment és una escola privada.

Foto: Ajuntament de l'Hospitalet

Annex

Transcripció i interpretació en català actual

Del document de 23.6.1811 de l'Arxiu Municipal L'H FIG. 2

Ordre bilingüe en català i francès, datada el 23 de juny de 1811, per la qual es commina l'Ajuntament de l'Hospitalet a lliurar blat i ordi a l'exèrcit francès, indicant, però, el preu que es pagarà pel subministrament.

Arxiu Municipal de l'Hospitalet, Fons Municipal Correspondència 1811.

Barcelona, 23 de juny de 1811

Als senyors batlles, regidors i habitants del poble de L'Hospitalet

Senyors,

Actualment la ciutat de Barcelona paga a l'exèrcit francès una contribució extraordinària de guerra de cent vint mil francs. El Govern té la intenció d'imposar-ne una de semblant a tots els pobles veïns, atès que essent obligats des del dia primer de gener d'aquest any a pagar la contribució en diners, hi guanyen la meitat sobre les requisites en grans que havien pagat els anys anteriors.

A fi d'evitar als esmentats pobles l'inconvenient d'una contribució extraordinària, que d'altra part les

circumstàncies exigeixen, he resolt que des d'ara fins al proper 15 d'agost entreguin als magatzems de l'exèrcit, deu mil quarteres de blat i vuit mil d'ordi, les quals seran pagades al comptat, al preu de 34 pessetes la quartera de blat i 16 la d'ordi.

Aquest poble està comprès en aquest repartiment per 860 quarteres de blat i 1080 d'ordi. L'un i l'altre han de ser de primera qualitat; altrament es disminuirà el preu a proporció de la qualitat.

Mitjançant aquestes entregues, el pagament de les quals ha de ser molt puntual, aquest poble no quedarà subjecte a cap contribució extraordinària. Estic segur que vostès posaran tots els mitjans per tal que quedi executada aquesta disposició amb tota puntualitat.

Els batlles, regidors i tots els habitants de l'Hospitalet queden com a responsables, i si contra les meves esperances no quedés això executat en el temps prefixat, aquest poble serà condemnat i obligat a entregar, sense ser pagat, als magatzems de l'exèrcit, la quantitat doble de grans que se li havia demanat, sense perjudici d'altres penes més grans en cas que hi hagués motius.

Accepteu senyors, la seguretat de la meva perfecta consideració.

El general de divisió, comte de l'Imperi, governador de Barcelona.

Signat: Maurici Mathieu

Per ampliació

L'ajudant comandant, cap de l'Estat Major de Govern.

Signat: A. Devaux